

**Protocol ernstige rekenproblemen en dyscalculie
December 2018**

1 Inhoud

2	Denkkader leerlingbegeleiding.....	3
3	Het beleid rond dyscalculie en ernstige rekenproblemen.....	4
4	Aangepaste normering voor leerlingen met dyscalculie	7
5	Rekentoetsen	7
6	Procedure voor het verlenen van faciliteiten dyscalculie.....	8
7	Tot slot	9
	Bijlage 1.....	10
	Bijlage 2:	11

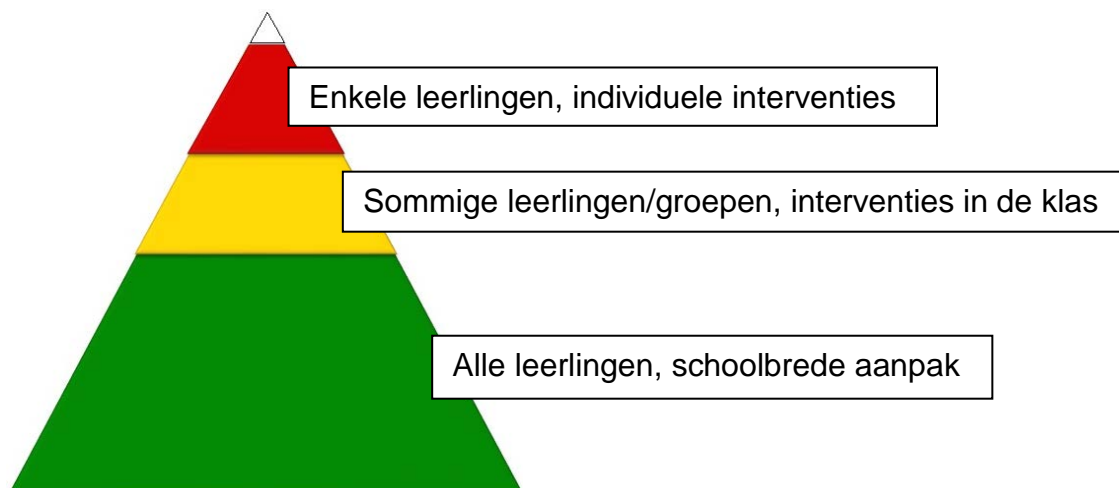
Inleiding

Het Grotius College heeft in De Kracht van Samen! en de kernwaarden beschreven waar zij voor staat. In de De Kracht van Samen! staat dat het Grotius College als Openbare School een samenleving in het klein is, dat het Grotius College zich graag inzet om het beste uit leerlingen te halen en waar nodig te helpen. Hiervoor doen wij altijd ons uiterste best. We herkennen en erkennen talent en doen al het mogelijke om dit maximaal te ontwikkelen. Dat doen we niet alleen met ons team van gemotiveerde en deskundige medewerkers, maar vooral door intensief samen te werken met de leerlingen zelf en hun ouders. We zijn betrokken bij onze leerlingen en we gunnen iedereen de ruimte om volwaardig deel uit te maken van deze scholengemeenschap. Hierbij geldt afspraak is afspraak. Afspraken tellen en worden nagekomen. We mogen elkaar aanspreken op het nakomen van de afspraken.

Wij willen dat de school een veilige omgeving is. Hiervoor hebben we een aantal zaken op het gebied van leerling- en docentbegeleiding opgezet. Een onderdeel daarvan is dit protocol dyscalculie.

2 Denkkader leerlingbegeleiding

Op het hele gebied van leerlingbegeleiding en extra ondersteuning werken we met het volgende denkmodel:

De basiskwaliteit van de lessen en het onderwijs moet zo zijn dat de overgrote meerderheid van de leerlingen gewoon mee kan draaien in de lessen. Zij hebben geen extra ondersteuning nodig. Alles wat we in de les en in de groepen doen, waardoor leerlingen goed functioneren zijn 'groene' preventieve acties.

Voor een aantal leerlingen of groepen is het zo dat zij op deelonderwerpen wat extra's nodig hebben (soms zelfs incidenteel of tijdelijk). Die ondersteuning kan in de klas plaatsvinden, vaak in samenspraak tussen mentor en met de back-up van de

zorgspecialisten en/of coördinator. Het gaat hier om “gele interventies”. Het gele gebied is het hitteschild waarin de betrokkenen zoeken naar kleine interventies waarmee geprobeerd wordt te voorkomen dat leerlingen in het rode gedeelte terecht komen.

Als er echt een individuele interventie nodig is, speciale zorg, valt de leerling onder de extra ondersteuning. Dit is het “rode” gebied. Hierbij zijn onze zorgspecialisten betrokken en kan er expertise van buiten de school ingezet worden. Het kan zijn dat een leerling permanente ondersteuning nodig heeft, maar het kan ook zijn dat een leerling even een individuele (rode) interventie nodig heeft waarna hij weer terug kan/gaat naar het gewone (groen).

Voor sommige leerlingen blijken alle interventies die wij doen niet voldoende. Zij zullen het bij ons niet redden en naar andere vormen van onderwijs of andere scholen doorstromen. In ons denkkader is dat het kleine witte driehoekje.

3 Het beleid rond dyscalculie en ernstige rekenproblemen

Onderscheid dyscalculie en ernstige rekenproblemen.

Er is een onderscheid tussen dyscalculie en ernstige rekenproblemen. Het protocol *Ernstige Reken-Wiskunde problemen en dyscalculie VO* omschrijft het als volgt:

Ernstige rekenproblemen kunnen ontstaan als er onvoldoende afstemming wordt gerealiseerd tussen het (reken)onderwijs en de onderwijsbehoeften van de leerling. De kenmerken van de leerling sluiten dan niet of onvoldoende aan bij de (aangeboren en verworven) kenmerken van de leerling.

Wij spreken van dyscalculie als ernstige rekenproblemen, ondanks deskundige begeleiding en zorgvuldige afstemming, hardnekkig blijken en onveranderd blijven bestaan¹.

Voor het vaststellen van dyscalculie is een deskundigenverklaring noodzakelijk (dyscalculieverklaring). Voor het vaststellen van ernstige rekenproblemen is een onderzoek van een orthopedagoog noodzakelijk.

De faciliteiten voor leerlingen met dyscalculie en voor leerlingen met ernstige rekenproblemen zijn niet gelijk (zie *Preventieve interventies geldend voor alle leerlingen met dyscalculie en ernstige rekenproblemen (groen)*)

¹ Protocol ERWD vo

Doel van het dyscalculiebeleid² op onze school

Het doel van de signalering en een samenhangende reeks van maatregelen, waaronder begeleiding, moet ervoor zorgen dat:

- leerlingen met dyscalculie het niveau van onderwijs kunnen volgen dat aansluit bij hun intellectuele capaciteiten;
- leerlingen met dyscalculie, zo nodig met hulpmiddelen, hun rekenachterstand verkleinen;
- leerlingen met dyscalculie leren omgaan met hun rekenproblemen.

Preventieve interventies geldend voor alle leerlingen (groen en geel)

Groen:

Binnen het onderwijs dat aangeboden wordt op Het Grotius College is veel aandacht voor rekenen, zo is er in de brugklas een extra uur rekenen ingeroosterd. Ook is er een rekenbeleidsplan opgesteld met daarin afspraken over de te behalen doelen aan het einde van een schoolcarrière van een leerling. Om deze scores te behalen zijn of worden er de volgende zaken ontwikkeld en ingevoerd:

1. een structurele leerlijn rekenen;
2. StudyFlow, een digitale methode
3. Een zelf-ontwikkelde rekenmethode op papier (brugklas)

Dat houdt het volgende in.

Ad 1: structurele leerlijn rekenen:

Vanuit de omschrijving van de referentieniveaus opgesteld in “Referentiekader taal en rekenen” worden rekenstrategieën geformuleerd. Deze strategieën worden verdeeld over de deelnemende vakken. Voor elke strategie wordt door de rekencoördinator een voorkeursstrategie ontwikkeld. Elk vak geeft structureel en expliciet aandacht aan de betreffende strategie op een geëigend moment in het vakprogramma. Dit proces loopt nu.

Ad 2: Alle leerlingen zijn verplicht een vaststaand aantal modules te maken. De wiskunde/rekendocent monitort zijn leerlingen op aangeven van de rekencoördinator.

Ad 3: Alle leerlingen van de brugklas werken met de papieren rekenmethode.

Geel:

Op de locatie J8 is er ruimte binnen het programma voor rekenzwakke leerlingen om in eigen tempo en eigen niveau te werken. De rekendocent heeft in de les ruimte om deze leerlingen te begeleiden.

² Met dyscalculie bedoelen we in het vervolg zowel ernstige rekenproblemen als dyscalculie, tenzij beide afzonderlijk worden genoemd.

Preventieve interventies geldend voor alle leerlingen met dyscalculie of ernstige rekenproblemen(groen)

Voor leerlingen met dyscalculie gelden de volgende afspraken:

- Toekennen van extra tijd bij toetsen waarin gerekend wordt (so's, repetities, PTA's, schoolexamens) maximaal 20% van de gegeven toetstijd.
Bij centrale examens kan 30 minuten extra tijd worden toegekend als een dyscalculieverklaring van de leerling aanwezig is.
- Toekennen van een faciliteitenkaart dyscalculie waarop de afspraken en faciliteiten voor de individuele leerling met dyscalculie staan namelijk:
 - o Gebruik maken van een rekenmachine om tussenstappen uit te kunnen rekenen
 - o Gebruik maken van rekenhulpkaart³ 1F of 1S (Deze kaart mag in de onderbouw bij toetsen waarbij gerekend wordt gebruikt worden).
 - o Beoordeling van de berekening i.p.v. alleen de uitkomst.

Voor leerlingen met ernstige rekenproblemen gelden de volgende afspraken:

- Toekennen van een faciliteitenkaart ernstige rekenproblemen waarop de afspraken en faciliteiten voor de individuele leerling met ernstige rekenproblemen staan namelijk:
 - o Gebruik maken van een rekenmachine om tussenstappen uit te kunnen rekenen
 - o Gebruik maken van rekenhulpkaart 1F of 1S (Deze kaart mag in de onderbouw bij toetsen waarbij gerekend wordt gebruikt worden.)
 - o Beoordeling van de berekening i.p.v. alleen de uitkomst.

NB: leerlingen met ernstige rekenproblemen komen dus niet in aanmerking voor tijdverlenging.

Individuele interventies geldend voor een leerling met ernstige dyscalculie en rekenproblemen (geel)

De meeste leerlingen met dyscalculie en rekenproblemen hebben voldoende profijt van de (groene) interventies zoals deze genoemd zijn in de vorige paragraaf. Het is wel zo dat een individuele leerling altijd in overleg met zijn wiskunde of rekendocent zelf afspraken voor extra begeleiding kan maken.

Individuele interventies geldend voor een leerling met zeer ernstige dyscalculie en rekenproblemen (rood)

Aangezien wiskunde naast Engels en Nederlands tot de kernvakken behoort is dispensatie van het vak niet mogelijk.

³ Zie bijlage 2 voor verdere uitwerking van de rekenkaarten

4 Aangepaste normering voor leerlingen met dyscalculie

Leerlingen met dyscalculie hebben bij elke toets waarin gerekend wordt recht op extra toetstijd (max. 20% van de werkelijke toetstijd). Daarnaast is er ook aandacht voor de berekening en niet enkel de uitkomst. Er is geen aangepaste normering voor leerlingen met dyscalculie.

Leerlingen met ernstige rekenproblemen hebben geen recht op extra tijd. Wel geldt ook voor hen dat er aandacht is voor de berekening en niet alleen de uitkomst.

5 Rekentoetsen

De rekentoets is verplicht voor alle leerlingen van de mavo.

Leerlingen van de mavo maken de 2F-toets.

De rekentoets is verplicht voor alle leerlingen van de havo.

Leerlingen van de havo maken de 3F-toets.

De rekentoets is verplicht voor alle leerlingen van het vwo.

Leerlingen van het vwo maken de 3F-toets.

ER-Rekentoets

Voor leerlingen met dyscalculie of ernstige rekenproblemen wordt de mogelijkheid geboden tot het afleggen van een aangepaste rekentoets (Op mavo de 2ER-toets en de 2A ER-toets, na eerst de 2F-toets gemaakt te hebben, op havo en vwo de 3ER-toets, na eerst de 3F-toets gemaakt te hebben), waarbij er aanpassingen zijn gedaan in de eisen, de hulpmiddelen en de afnamecondities. In die aangepaste toets krijgt de leerling problemen voorgelegd van het niveau dat past bij het door hem gevolgde onderwijs, maar bij de abstracte rekenhandelingen wordt hij ondersteund (of deze zijn vereenvoudigd).

Bij de aangepaste rekentoets mag de leerling bij alle opgaven een rekenmachine gebruiken. Dat kan de ingebouwde rekenmachine zijn, maar de leerling mag ook een eigen rekenmachine gebruiken. De opgaven zijn aan het gebruik van de rekenmachine aangepast. Een opgave die met rekenmachine geen zinvolle rekenactiviteit meer meet, wordt aangepast of vervalst.

Bij de aangepaste rekentoets mag de leerling bij alle opgaven de door het CvTE vastgestelde **aanvullende** rekenkaart (zie bijlage) gebruiken, naast de standaardkaart.

De afnametijd voor de aangepaste toets is zo vastgesteld dat er extra tijd wordt gegund. Deze extra tijd is in de toetstijd verdisconteerd.

Om deel te nemen aan de ER-toets moet vastgesteld zijn dat de leerling vanwege een ernstig rekenprobleem of dyscalculie niet in staat zal zijn om de reguliere 2F- of 3F-toets te halen. De leerling hoeft niet in het bezit te zijn van een dyscalculieverklaring. Ter voorbereiding op de ER-toets moet er door zowel de leerling als de school een aantoonbare inspanning zijn geleverd om de kans op het behalen van de ER-toets te vergroten. Deze voorwaarden dienen kort te worden omschreven in een dossier, dit dossier blijft eigendom van de school.

Een dyscalculieverklaring is dus géén voorwaarde voor toelating.

Gewone rekentoets

De leerling met een dyscalculieverklaring die niet aan de ER-rekentoets deelneemt, heeft op basis van zijn dyscalculieverklaring recht op maximaal 30 minuten tijdverlenging en recht op het gebruik van de door het CvTE vastgestelde rekenkaart (niet de aanvullende kaart). Het gebruik van de rekenmachine is NIET toegestaan.

6 Procedure voor het verlenen van faciliteiten dyscalculie

A. *Leerling heeft reeds een dyscalculieverklaring:*

- 1 De Remedial Teacher analyseert het onderzoeksverslag en de verklaring. Er wordt geïnformeerd naar de remediërende behandelingen die op (basis)school of extern gedaan zijn.
- 2 De Remedial Teacher gaat in gesprek met de leerling om te bekijken waar de leerling tegenaan loopt in lessituaties. Dit gebeurt direct na de zomervakantie.
- 3 Op basis van alle verkregen informatie stelt de Remedial Teacher de faciliteiten vast. Deze faciliteiten worden concreet geformuleerd en vermeld op een faciliteitenkaart (groene kaart). Hierop staan naast de zaken waar docenten rekening mee houden (de rechten van de leerling), ook de zaken waar de leerling zelf aan werkt (de plichten van de leerling).
- 4 De Remedial Teacher spreekt minimaal eenmaal per jaar met de leerling met dyscalculie. Zij maakt indien nodig een kort verslag van het gesprek en zet dit in Magister.

B. *Leerlingen zonder dyscalculieverklaring (uiterlijk tot het voor-eindexamenjaar ⁴):*

- 1 Er ontstaat een vermoeden van dyscalculie (bijv. door signalen van docenten, signalen van de leerling zelf, signalen van ouders). De mentor heeft contact met ouders om het traject door te spreken.
- 2 De mentor van de leerling vraagt docenten wat hen opvalt.
- 3 De Remedial Teacher neemt contact op met de basisschool als dit nog nuttige informatie kan opleveren (vooral in de tweede klas).
- 4 Als blijkt dat de achterstand hardnekkig is, wordt ouders het advies gegeven een intelligentieonderzoek af te laten nemen met aanvullend het dyscalculieonderzoek.
- 5 Als dyscalculie is vastgesteld, wordt dat doorgegeven aan de Remedial Teacher, zorgcoördinator en examensecretaris (i.v.m. noteren op lijst van leerlingen met een faciliteitenverklaring)
- 6 De Remedial Teacher analyseert het onderzoeksverslag en de verklaring

⁴ Omdat het traject een aantal maanden beslaat en omdat een leerling eventuele hulpmiddelen minimaal 6 maanden gebruikt moet hebben, is er bij een onderzoek dat start in het examenjaar te weinig tijd om dit goed af te ronden.

Vervolgens worden de stappen gezet, beschreven bij de punten A2 t/m A4.

7 Tot slot

Elke twee jaar wordt dit protocol geëvalueerd en zonodig bijgesteld. Het protocol wordt op de website gepubliceerd en ligt ter inzage bij de coördinatoren, Remedial Teacher, de corrector en de zorgcoördinator.

Bijlage 1

Faciliteitenkaart

Faciliteitenpas
2018-2019

Klas / Mentor

mag bij proefwerken en toetsen gebruik maken van

- Extra tijd
- Afwijkende normering
- Faciliteiten bij luistertoetsen
- Vergroot lettertype

Overige faciliteiten:

Rekenen, machine & extra tijd

Zorg ervoor dat je deze kaart altijd bij je hebt!

Zorg ervoor dat je deze kaart altijd bij je hebt!

Tijdens de les:

- Maak goede aantekeningen, kopieer ze anders
- Schrijf het huiswerk op
- Raadpleeg ook Magister
- Vraag indien nodig om hulp

Tijdens jouw huiswerk:

- Werk iedere dag; werk vooruit
- Werk met software, cd's, dvd's van de methode
- Lees een tekst opnieuw als je die niet snapt
- Maak aantekeningen of schema's
- Zorg ervoor dat je (huis)werk in orde is

Bij toetsing:

- Lees goed
- Controleer je werk, ben je niets vergeten?

Bijlage 2:

Rekenkaarten onderbouw:

Leerlingen met een dyscalculie en ernstige rekenproblemen mogen gebruik maken van het hulpmiddel Rekenhulpkaart 1F (vmbo b/k) of 1S (vmbo/t). Op deze kaart staan de belangrijkste rekenweetjes van eind groep 8 op 1F of 1S niveau. Deze kaart mag bij toetsen waarbij gerekend wordt gebruikt worden. De kaart wordt verstrekt door de Remedial Teacher (zie voor info: www.boomtestonderwijs.nl/actueel-item/80-169-Nieuw-Rekenhulpkaart-1S).

Rekenkaarten bovenbouw:

Het CvTE (zie www.examenblad.nl) heeft twee typen rekenkaart vastgesteld. De *standaard rekenkaart* is een echte rekenhulp en is de facto niet meer dan “georganiseerd” klad- of uitwerkpapier. Deze kaart mag door iedereen worden gebruikt die de ER-toets maakt. Ook kandidaten met een dyscalculieverklaring mogen deze bij de gewone rekentoets en bij de centrale examens gebruiken. De *aanvullende rekenkaart* bevat inhoudelijke informatie onder andere over het metrieke stelsel. Deze mag uitsluitend bij de ER-toets worden gebruikt, dus niet bij de gewone rekentoets of bij centrale examens, ook niet als de kandidaat een dyscalculieverklaring heeft.